

Tematické okruhy SZK – Současný český jazyk

NMgr. studijní program Bohemistika pro cizince

Lexikologie

1. Slovo, lexém, pojmenování. Lexikologie a lexikologické disciplíny. Sémaziologie a onomaziologie. Motivovanost a nemotivovanost lexikálního významu.
2. Lexikální sémantika. Význam lexikální, gramatický a pragmatický. Slova autosémantická a synsémantická. Jednoznačnost a mnohoznačnost. Polysémie a homonymie. Konkrétní a abstraktní. Apelativa a propria.
3. Slovní zásoba češtiny, slovní zásoba aktivní a pasivní. Centrum a periferie slovní zásoby. Stratifikace slovní zásoby češtiny, útvary a poloutvary národního jazyka, dialekty a interdialekty.
4. Paradigmatické vztahy ve slovní zásobě: Synonymie, antonymie, hyperonymie, (ko)hyponymie.
5. Syntagmatické vztahy ve slovní zásobě. Kolokace a kolokabilita. Frazém a idiom, frazeologie a idiomatika.
6. Způsoby, příčiny a zdroje obohacování slovní zásoby v současné češtině (tvoření slov a sousloví, přejímání, přenášení významu). Způsoby tvoření slov (odvozování, skládání, zkracování). Tendence ve slovní zásobě (intelektualizace a demokratizace, inter/nacionalizace). Univerbizace a multiverbizace.
7. Odvozování slov. Slovotvorná stavba (struktura) slova, slovotvorné třídy a typy. Základní slovotvorné pojmy, procesy a postupy. Slovotvorný a lexikální význam, slovotvorná motivovanost.
8. Expresivita a expresivní pojmenování. Význam nociónální a expresivní. Druhy expresivity, expresivní příznak. Typy expresiv (eufemismus, dysfemismus, hyperbola, litotes, ironie, kakofemismus, hypokoristikum, vulgarismus aj.).
9. Pojmenování obrazná (metafora, metonymie, synekdocha, přirovnání).
10. Lexikografie, typy slovníků. Nejdůležitější české slovníky, jejich charakteristika a možnosti využití. Výkladové slovníky českého jazyka

Stylistika

1. Pojetí stylu a stylistiky v české lingvistice. Teorie funkčních stylů. Stylová norma, stylový model. Automatizace a aktualizace výrazových prostředků. Homogenost a heterogenost stylu.
2. Stylová platnost jazykových prostředků (fonetických, morfologických, syntaktických, lexikálních, slovotvorných). Stylový příznak, jazykové prostředky příznakové a bezpříznakové. Kolokvialismus, publicismus, poetismus, termín, profesionalismus.

3. Slohotvorní činitelé objektivní a subjektivní. Funkce, forma a ráz komunikátu, komunikační situace, adresát a kontakt s adresátem, kód komunikace, míra připravenosti, téma komunikátu. Objektivní, individuální, autorský styl. Styl simplexní a komplexní.
4. Stylistika a textová syntax. Kompozice a koherence textu. Horizontální a vertikální členění textu. Slohové postupy. Slohové útvary.
5. Charakteristika funkčních stylů. Styly věcně sdělné a esteticky sdělné. Funkční styl prostěsdělovací, odborný, administrativní, publicistický, umělecký, řečnický.
6. Styl prostěsdělovací. Slohotvorní činitelé, charakteristika výrazových prostředků. Stavba prostěsdělovacího komunikátu. Lexikální, syntaktická a slovosledná specifika.
7. Styl odborný. Stylová norma odborných textů (kompozice, morfologie, syntax, lexikum). Styl vědecký, prakticky odborný, populárně naučný, učební, esejistický.
8. Styl administrativní. Slohotvorní činitelé, stylová norma administrativních textů.
9. Styl publicistický a jeho vnitřní diferenciaci. Jazyková specifika publicistických textů.
10. Styl umělecký a jeho vnitřní diferenciaci. Singulární styl uměleckého díla a styl obecný (funkční). Funkce uměleckých textů. Textová a jazyková výstavba uměleckých děl (kompozice, lexikální a gramatická charakteristika, explicitnost vs. implicitnost vyjádření).
11. Styl řečnický. Slohotvorní činitelé, stylová forma, žánry řečnické komunikace.
12. Styl projevů mluvených a psaných. Specifika mluvených a psaných komunikátů na úrovni fonologie, morfologie, syntaxe, lexika a z hlediska stylotvorných faktorů.
13. Styl projevů veřejných a neveřejných, oficiálních a neoficiálních. Charakteristika slohotvorných činitelů a výrazových prostředků.